

Aan de leden van
de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Betreft: Verplichte invoering van de 'Canon van Nederland'

Amsterdam, 30 oktober 2008

Geachte Heer / Mevrouw,

Binnenkort moet u stemmen over het voorstel van de regering om de 'Canon van Nederland' op te nemen in de kerndoelen van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Indien dat voorstel wordt aangenomen, wordt het behandelen van de vijftig items van deze canon wettelijk verplicht gesteld. Een zo gedetailleerde inmenging van de overheid in de vrijheid van scholen om zelf hun curricula samen te stellen, is in Nederland nog niet eerder vertoond. Deze inmenging gaat immers zo ver dat het op iedere basisschool en in iedere onderbouw van het voortgezet onderwijs verplicht wordt te vertellen over Spinoza, Eise Eisinga en Annie M.G. Schmidt, maar niet verplicht over (bijvoorbeeld) koningin Wilhelmina, Johan de Witt of Luther en Calvijn. Zo'n keuze is natuurlijk aanvechtbaar – zoals iedere inhoudelijke keuze op dit gedetailleerde niveau. Toch wordt voorgesteld dit programma nu wettelijk voor te schrijven. Er kunnen overtuigende argumenten zijn om een dergelijke zeer forse ingreep te rechtvaardigen. Een belangrijk argument zou bijvoorbeeld zijn dat de canon een zodanig sterk didactisch concept vertegenwoordigt, dat invoering ervan een aanzienlijke verbetering van de kwaliteit van het geschiedenisonderwijs waarschijnlijk maakt. Daarvoor bestaat echter geen enkel empirisch onderbouwd bewijs. Integendeel, wij menen op grond van didactische expertise te kunnen zeggen dat eerder van een verslechtering sprake zal zijn. We sommen enkele belangrijke overwegingen op.

1 De canon is – conform de opdracht van toenmalig minister van OC&W Van der Hoeven – uitgewerkt als culturele canon van Nederland, weliswaar met een sterke historische component, maar ook bedoeld voor andere vakgebieden als aardrijkskunde, Nederlands en kunstzinnige vorming. Dit verklaart de aanwezigheid van items als de haven van Rotterdam en de aardgasbel (duidelijk afkomstig uit de wereld van aardrijkskunde) en De Stijl en Vincent van Gogh (uit die van kunstzinnige vorming). Het voorstel van de regering luidt nu om de canon toe te voegen aan de kerndoelen die gaan over de behandeling van historische tijdvakken. Daarmee wordt de suggestie gewekt dat alle vijftig items een 'canon van de geschiedenis' zouden vormen - geen algemene culturele canon - en dat alle vijftig ook bij geschiedenis moeten worden behandeld. Dit leidt tot overladen programma's geschiedenis, onevenwichtigheden, en ook onzekerheid in het onderwijsveld over wat nu wel of niet de bedoeling is. Zo'n onvolkomen regelgeving kan o.i. niet tot wet worden verheven.

2 De canon past niet of uiterst moeizaam in de inmiddels ingevoerde verplichte structuur van het geschiedenisonderwijs, gebaseerd op tien tijdvakken, conform de voorstellen van de Commissie Historische en Maatschappelijke Vorming uit 2001. De commissie-Van Oostrom heeft bij haar uitwerking de uitdrukkelijke opdracht van toenmalig minister Van der Hoeven om *'te bezien welke uitwerkingen dienstig kunnen zijn om scholen en ook buitenschoolse*

instellingen, bij de invoering van de nieuwe kerndoelen en eindexamenprogramma's te ondersteunen' [voor geschiedenis zijn dat de kerndoelen en eindexamenprogramma's met de tien tijdvakken] genegeerd. Zij heeft (ook) veel inhouden uitgewerkt die *niet* dienstig zijn als uitwerking van de tien tijdvakken, terwijl anderzijds voorbeelden ontbreken die vanuit de tijdvakken geredeneerd wél hadden moeten worden uitgewerkt. Inmiddels merken scholen, nascholingsinstituten en educatieve uitgeverijen tot hun ongenoegen dat deze incongruentie bestaat. Allereerst wordt geprobeerd met kunst- en vliegwerk twee niet op elkaar afgestemde concepten met elkaar in overeenstemming te brengen, maar tot fraaie en consistente resultaten leidt dat uiteraard niet. Alweer een onvolkomenheid in de regelgeving die o.i. niet tot wet mag worden verheven.

3 De keuze van canonitems is nu eens ingegeven vanuit didactische overwegingen, dan weer vanuit overwegingen van inhoudelijk belang. Zo kan Eise Eisinga met zijn spectaculaire planetarium onmogelijk een van de grootste denkers van de achttiende eeuw worden genoemd, maar het verhaal van zijn schepping vormt wel een voor kinderen aansprekende instap tot het moeilijke onderwerp Verlichting. Zo iets kan niet gezegd worden van bijvoorbeeld de filosoof Spinoza, wiens denken voor menige volwassene van nu nauwelijks te doorgronden is, en waarvan absoluut onduidelijk is hoe hij in het basisonderwijs zou moeten worden behandeld. Zijn aanwezigheid in de canon is dan ook niet op didactische, maar alleen op inhoudelijke gronden ('de belangrijkste filosoof van Nederland uit de 17^e eeuw') verdedigbaar. De canon heeft dus geen didactisch consistente basis. Er is niet consequent gezocht naar inhouden die voor jongere leerlingen aansprekend zouden zijn, maar evenmin kan gezegd worden dat hier 'de belangrijkste personen en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Nederland' worden opgesomd. Nu eens het een, dan weer het ander. De status van de canon als basis van een onderwijsprogramma is daarmee zwak. Dit is een bijna onvermijdelijk gevolg van overheidsinmenging in inhouden van het geschiedeniscurriculum op dit gedetailleerde niveau: er worden compromissen gesloten waarmee uiteindelijk niemand echt tevreden kan zijn. De overheid – zo luidt onze conclusie – dient zich in een vrij en democratisch land als Nederland niet tot op dit gedetailleerde niveau met inhoudelijke keuzes te bemoeien. De lijn van de Commissie Historische en Maatschappelijke Vorming, die enerzijds duidelijkheid schiep door tien tijdvakken en daaraan gebonden kenmerkende verschijnselen algemeen voor te schrijven, maar anderzijds vrijheid liet bestaan door de keuze van concrete voorbeelden aan de scholen over te laten, dient o.i. de enige wettelijk voorgeschreven richtlijn te blijven.

4 De invoering van de tien tijdvakken heeft pas kort geleden - in de jaren 2005 en 2006 - plaatsgevonden. Scholen ervaren het invoeren van wéér een vernieuwing zo kort na de vorige als ongewenste reguleringsdrift van de overheid. Bovendien sluit de voorgestelde maatregel in het geheel niet aan bij de vorige (zie punt 2). In het post-Dijsselbloem-tijdperk zou zo iets niet meer moeten voorkomen.

Wij dringen er, gezien het bovenstaande, bij u op aan tegen het voorstel van de regering te stemmen om de Canon van Nederland verplicht in de kerndoelen basisonderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs in te voeren. Wij stellen voor de programma's Cultuur en School van het ministerie van OC&W te blijven steunen en faciliteren en activiteiten voor de promotie van de canon ruimte te geven. Een algemene verplichtstelling door de wetgever zou echter een ernstige fout zijn.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. C.A.M. van Boxtel
Hoogleraar historische cultuur en educatie, Erasmus Universiteit, Rotterdam.
Coördinator van het Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken, Amsterdam.

Drs. T.F. van der Geugten
Docent didactiek van de geschiedenis en van mens en maatschappij, Fontys Hogeschool,
Tilburg.

Prof. dr. M.C.R. Grever
Hoogleraar theoretische geschiedenis, Erasmus Universiteit, Rotterdam.

Prof.dr. Ido de Haan
Hoogleraar politieke geschiedenis, Universiteit Utrecht.

Drs. H. Havekes
Docent didactiek van de geschiedenis, Radboud Universiteit, Nijmegen.

Dr. P. Holthuis
Docent didactiek van de geschiedenis, Rijksuniversiteit, Groningen.

Prof. dr. E. Jonker
Hoogleraar theoretische geschiedenis, Universiteit Utrecht.

Prof. dr. J.C. Kennedy
Hoogleraar Nederlandse geschiedenis, Universiteit van Amsterdam.

Dr. S.R.E. Klein
Docent didactiek van de geschiedenis, Rijksuniversiteit Leiden.

Drs. M.C.M. Kropman
Docent didactiek van de geschiedenis, Universiteit van Amsterdam.
Coördinator Instituut voor Geschiedenisdidactiek, Amsterdam.

Drs. J. van der Leeuw-Roord
Executive Director van het secretariaat Euroclio, Den Haag.

Prof. dr. W.W. Mijnhardt
Hoogleraar vergelijkende wetenschapsgeschiedenis, Universiteit Utrecht.

Drs J.A. Patist
Docent didactiek van de geschiedenis, Hogeschool Utrecht.

Dr. K. Ribbens
Onderzoeker, Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam.

Prof. dr. P.J.A.N. Rietbergen
Hoogleraar Europese cultuurgeschiedenis na de middeleeuwen, Radboud Universiteit,
Nijmegen.

Drs. J. Riksen
Docent didactiek van de geschiedenis, Vrije Universiteit, Amsterdam.

Prof. dr. P. de Rooij,
Hoogleraar Nederlandse geschiedenis, Universiteit van Amsterdam.

Drs. E. Storck
Docent didactiek van de geschiedenis, Rijksuniversiteit Leiden.
Voorzitter vaksectie geschiedenis, CEVO, Utrecht.

Drs. H. Tuithof,
Docent didactiek van de geschiedenis, Universiteit Utrecht.

Drs. R.F.M. Verstaen,
Docent didactiek van de geschiedenis, Fontys Hogeschool, Sittard.

Drs. J. de Vries
Docent didactiek van de geschiedenis, Radboud Universiteit, Nijmegen.

Drs. M.J.Q.M. van Vugt
Opleidingscoördinator opleiding geschiedenis, Fontys Hogeschool Sittard.

Drs. A.H.J. Wilschut
Hoofddocent geschiedenis en geschiedenisdidactiek, Hogeschool van Amsterdam.
Algemeen projectleider, Instituut voor Geschiedenisdidactiek, Amsterdam.

